

Hız. Peygamber (s.a.v)'in Çok Evlenmesinin Hikmetleri

İslâm dininin ulviyetini anlamayanlar ve ona düşman olan bazı Garplı yazarlar, Hz. Peygamber'in çok evlenmesini tenkit ederek O'na insafsızca hücum etmektedirler. Öncelikle bu düşüncede olan kişileri büyük bir teessüfle, hayretle ve taaccüple karşıladığımı ifade etmek isterim.

Bunlardan biri olan dinsizliğin mümessili **Voltaire**, Peygamber Efendimizin çok evlilik meselesini özellikle de Zeynep validemizle evliliğini tamamen kasıtlı ve iftiralarla dolu bir şekilde anlatmış ve bu konuda bir de tiyatro kitabı yazmıştır. Bu eserinden sonra daha önce Voltaire'e düşman olan ve kendisini afroz eden zamanın papası "*Sevgili oğlum*" diye ona iltifatlarda bulunmuştur.

"Güneş balçıkla sıvanmaz." sözü, bu meselemize de ışık tutmaktadır. Dünyaya teşrifinden ahirete irtihal etmesine kadar geçirmiş olduğu altmış üç senelik ömrünün en ince detayları bile kayıt altına alınmış tek insan Hz. Muhammed'dir (s.a.v). Bu bakımdan O'nun çok evlenmesinin sebep ve hikmetleri de gizli kalmamıştır. Bütün müminler Allah Resûlü'nün her hareketi gibi çok evlenmesinin de hikmetli ve güzel olduğuna inanırlar.

Şunu hemen ifade edelim ki, tarihin hiçbir devrinde, hiçbir peygamberin şeriatında çok evlilik yasaklanmamıştır. Çok evlilik meselesi Resûl-i Ekrem (s.a.v) Efendimizden önce asırlarca Şark ve Garp'ta vuku bulan bir hadisedir. Hz. İbrahim, Hz. Yakup, Hz. Musa, Hz. Davut ve Hz. Süleyman gibi peygamberlerin de birden fazla evlilik yaptıkları tefsirlerde yazılmaktadır. Bu bakımdan çok evlilik meselesi Hz. Peygamber ile meydana çıkmış yeni bir hadise değildir.

İslâm dini nikâhı birden dörde çıkarmamış, bilakis çok evliliği dörde indirmek suretiyle onu sınırlandırmıştır. Hem İslâm birden fazla evliliği ağır şartlara bağlamış, tek evliliğin daha hayırlı olduğunu ifade etmiştir. Nitekim bir ayette mealen şöyle buyrulur:

"Eğer öksüz kızlarla evlendiğinizde, onlara karşı adaletli davranmamaktan korkarsanız, hoşunuza giden diğer kadınlardan iki, üç ve dörde kadar evlenebilirsiniz. Eğer adaleti gözetmemekten korkarsanız, o zaman bir tane ile veya elinizin altındakiyle (sahip olduğunuz câriye ile) yetinin. Doğrudan ayrılmamak için bu daha elverişlidir."¹

Bu ayetten de anlaşıldığı gibi, İslâm'ın hedefi tek evliktir. Hanımlar arasında adaleti

sağlamak ve onların geçimini güzel bir şekilde temin etmek şartıyla birden fazla evlenmeye izin vermiştir. Ancak, bu ağır şartları yerine getirmek de her kişinin kârı değildir. Bunları yerine getiremeyen bir kişinin huzur ve saadeti kalmaz, adaleti temin edemediğinden dolayı da günaha girme ihtimali artar. Bu bakımdan huzur ve saadet tek evliliktedir. Her şeye bir ölçü koyan İslâm dini, evliliklere de bir sınır koymuş ve bu sayıyı “en fazla dört” ile sınırlandırmıştır.

Zemahşeri birden fazla evlilik yapmanın zorluğunu bir eserinde şöyle ifade eder:

“Denizin dalgalarında yüzenler mi yoksa müteaddid zevceye sahip olanlar mı daha muzdarip ve bedbahttır, bilemem.”

Birden fazla evlilik yapan kişilerin büyük çoğunluğunun huzur ve saadetten mahrum kaldıklarını müşahade etmekteyiz. Nitekim bir ayette birden fazla evlilik yapanların onlara adaletle muamele etmelerinin zorluğu şöyle ifade buyrulur:

“Kadınlarınız arasında her yönden adaletli davranmaya ne kadar uğraşsanız buna güç yetiremezsiniz. Bari birisine tamamen kapılıp da diğerini askıya alınmış gibi bırakmayın. Eğer arayı düzeltir ve haksızlıktan korunursanız, şüphesiz Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir.”²

“Yanlış mukaddimelerle doğru sonuca ulaşılmayacağı” bilinen bir gerçektir. Allah Resulünün çok evlenme meselesi üzerinde konuşulurken öncelikle bu asrın ve özellikle de garp kültürünün yanlış kadın telakkisinden uzak olarak, konuyu İslam’a ve onun kadın hakkındaki temel hükümlerine göre değerlendirmek gerekir. Malumdur ki, **“Herkes kendi aynasının müşahedatına tabidir.”** Bir insan İslam’ın çok evlilikle ilgili hükümlerini kendi kadın telakkisiyle tartarsa çoğu zaman yanlış sonuçlara varacaktır.

Cenab-ı Hak, canlıları hatta bir bakıma cansızlar alemini de çift çift yaratmıştır. Sema ve arz ikilisinden, bulutların eksi ve artı kutuplarına, şahadet ve gayb alemlerinden kandaki al ve akyuvarlara kadar uzanan bu ikili yaratma zincirinin en önemli halkası, insanların erkekli ve dişili yaratılmaları, evlilik ve nikah ile meşru dairede, evlat yetiştirmeleri ve böylece insan neslinin sağlam esaslara bina edilmesidir.

Kadına sadece şehvet aracı olarak bakanlar, evliliğin ve aile hayatının gerçek mahiyetini anlayamazlar. Kadını erkeğe erkeği de kadına sevdiren Allah’tır. Bu gerçek bir ayet-i kerimede şöyle nazara verilir:

“Yine O'nun âyetlerindedir ki, sizin için nefislerinizden kendilerine ısınırırsınız diye eşler yaratmış, aranızda bir sevgi ve merhamet koymuştur. Şüphesiz ki bunda düşünecek bir kavim için nice ibretler vardır.”³

Evet, insan sadece bedenden ibaret bir varlık değildir. Onda esas olan ruhtur, beden ise onun hanesidir. **“Bir şey zatı için sevilmez. Muhabbet, sıfatlar içindir.”** kaidesine göre, insanlar birbirlerini üstün ahlakları, dürüstlükleri, ilim ve irfanları ve yardımsever oluşları gibi güzel sıfatları için severler. Aynı şekilde kadın da sadece cinsiyeti için değil taşıdığı güzel sıfatlar için sevilir. Kadının sadece beden güzelliği esas alınır, onun ihtiyarlığında sevilmemesi gerekir. Kadına sadece şehvet metaı nazarıyla bakmak ona en büyük bir hakarettir. Hüsn-ü suret, sima güzelliği, hüsn-ü suret ise kişinin iç aleminin, yani kalbinin, aklının, his aleminin güzelliğidir. Bu noktaya Nur Külliyyatı'nda şöyle dikkat çekilir:

Refika-i hayatına muhabbetin, madem hüsn-ü sîret ve maden-i şefkat ve hediye-i rahmet olduğuna bina edilmiş. O refikaya samimî muhabbet ve merhamet edersen, o da sana ciddî hürmet ve muhabbet eder. İkiniz ihtiyar oldukça o hâl ziyadeleşir, mes'udâne hayatını geçirirsin. Yoksa, hüsn-ü surete muhabbet nefsanî olsa, o muhabbet çabuk bozulur, hüsn-ü muaşeretini de bozar.”

Allah Resûlü'nün çok evlenme meselesini İslam'a ve onun kadın hakkındaki temel hükümlerine göre değerlendirmek gerekir.

Bediüzzaman Hazretleri, evliyada görülen **bast-ı zaman** (zamanın genişleyip kısa bir sürede çok işlerin görülmesi) ve **tayy-ı mekân** (bir anda birkaç yerde birden bulunma ve iş yapma) gibi kerametler konusunda “Ruhu bedenine galip olan evliyanın işleri sūr'at-i ruh mizanıyla gidiyor.” buyurur.

Bütün peygamberlerin ruhları bedenlerine galiptir. Hepsi Allah'ın hususî bir terbiyesinden geçerek nuraniyet kesbetmişler, günah işlemekten yaratılışları pak ve temiz kılınmış, ismet sıfatına mazhar olmuşlardır.

Ruhları bedenlerine, akılları nefislerine, ulvi latifeleri şehvetlerine mağlup olan kişilerin kadın sevgileri ölçü alınarak o mukaddes zatların çok evliliklerine nazar edildiğinde yanlış ve edep dışı hükümlere varılır. Bediüzzaman Hazretleri Peygamber Efendimiz'in (s.a.v) çok evlenmesinin bir hikmetini şöyle ifade eder:

“O hikmetlerden birisi şudur ki: Zât-ı Risâletin akvâli gibi, ef'al ve ahvâli

ve etvar ve harekâtı dahi menâbi-i din ve şeriattır ve ahkâmın me hazlarıdır. Şikk-ı zâhirîsine sahabeler hamele oldukları gibi, hususî dairesindeki mahfî ahvâlâtından tezahür eden esrar-ı din ve ahkâm-ı şeriatın hameleleri ve râvileri de ezvâc-ı tâhirattır ve bilfiil o vazifeyi ifa etmişlerdir. Esrar ve ahkâm-ı dinin hemen yarısı, belki onlardan geliyor. Demek bu azîm vazifeye, birçok ve meşrepe muhtelif ezvâc-ı tâhirat lâzımdır.”[4](#)

H z. Peygamber’in (s.a.v) çok evlenmesinin bir hikmeti de şu olsa gerektir:

Malumdur ki, büyük zatların huzurunda bulunmak insana çok ağır gelir ve onu sıkır. **Resulullah Efendimiz her an gafletsiz olarak Cenab-ı Hak’ın huzurunda idi.** Bir an bile gaflete düşmemişti. Bu bakımdan O, daima huzur ateşi ile yanıyordu. Bu ateşe dayanmak kolay değildi. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v) arasına Hz. Aişe validemizin dizine vurarak şöyle derdi: **“Susma ya Aişe konuş, yanıyorum.”** Bu bakımdan Allah Resûlünün her bir zevcesi, O’nu rahatlatmak ve huzur ateşini biraz hafifletmek için âdeta birer itfaiye vazifesi görmekte ve gaflet serinliğine vesile olmakta idiler.

Ayrıca, Allah Resûlünün (s.a.v) haneyi saadetleri hanımlar için âdeta bir mektep haline gelmiş idi. Risaletpenah Efendimizin aile hayatı, yeme ve içmesi gibi halleri ancak ezvac-ı tahirat vasıtasıyla bilinir ve anlaşılır. Bu bakımdan ümmehatül müminin olan hanımlar İslâm’ın tesisinde o ulvi ve kudsi vazifeyi omuzlarına almış, bazıları birçok hadis rivayet etmiş, Hz. Peygamber’den almış oldukları feyiz ve kemalatı ve kadınlarla ilgili meseleleri etrafa duyurmuş ve özellikle de kadınların irşadına vesile olmuşlardır. Hz. Peygamber (s.a.v), dinin kadınlarla ilgili olan mahrem kısımlarını haya ve edebinden dolayı izah edemezdi. İşte bu mühim vazifeyi diğer hanımlara talim edip anlatan O’nun mübarek eşleri olmuştur. Peygamber Efendimiz (s.a.v) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmaktadır:

“Dininizin yarısını Hz. Aişe’den öğreniniz.”

Ümmü Seleme validemizin Hz. Osman gibi bir halifeye yapmış olduğu nasihatler çok meşhurdur. Demek ki, ezvac-ı tahiratın çok mühim ve ulvi vazifeleri vardır. Kıyamete kadar payidar olacak bir dinin bazı meselelerini anlamak ve anlatmak vazifesi onlara verilmiştir. Nitekim Hz. Peygamber kadın halleriyle ilgili sual soran hanımları, kendi zevcelerine gönderirdi. Elbette ki, böyle ulvi bir vazifeyi tek bir hanımın yapması mümkün değildir. Bu kudsi ve geniş meseleleri idrak edip, muhafaza etmek için ayrı ayrı istidat ve fitratta olan müteaddit zevceye ihtiyaç vardır. Resûl-i Kibriya’nın aile hayatına ait hallerinin ve sözlerinin muhafaza edilip diğer mümine kadınlara talim edilmesi en büyük bir vazifedir.

Hız. Peygamber dünya zevk ve safasına ve ziynetlerine asla itibar etmedi. İktidar ve saltanatın şahikasına yükseldiği halde, hayatında asla bir değişiklik olmadı. Sadelik O'nun en önemli hususiyetlerinden biri idi. Resûl-i Kibriya (s.a.v) her zaman büyük bir tevazu içinde yaşadı. Hanesinde tek bir yatak ve hurma yapraklarından örölmüş bir hasır vardı. Günlerce bacası tütmez, evinde yemek pişmezdi. Birkaç hurma ile idare eder ve çoğu zaman aç kalırlardı. Halbuki, bütün servet ve imkanlarını O'nun yolunda feda edecek nice alicenap sahabeler vardı. Fakat O, hep sade elbise giydi ve her zaman öksüzlüğündeki halini muhafaza etti. Allah Resûlü bütün imkanlarını hep ümmetinin saadet ve selameti için harcamış, hırsının ve şehvetinin esiri olmamıştır. Kureşlilerin teklif ettikleri servet ve nimetlere hiç ehemmiyet vermedi. Hanımlarının ganimetlerden bazı ziynet eşyalarını pay almak ve refah içinde yaşamak istemeleri üzerine řu ayet nazil oldu:

“Ey peygamber! Hanımlarına şöyle söyle: Eğer dünya hayatını ve zinetini istiyorsanız, haydi gelin, sizi donatayım ve güzellikle bırakıp salıvereyim...”⁵

Bu ayet nazil olduğu zaman, Hz. Peygamber hemen hemen bütün Arabistan'a hakim durumda idi. Fakr u zaruretin yerini refah almıştı. Buna rağmen, Resûl-i Ekrem sade bir hayat yaşamayı tercih etti. Şayet Resullulah Efendimiz zevcelerine de bu umumi refahı sağlamış olsa idi, hiçbir kimse buna bir itirazda bulunamazdı. Zira bu hal gayet meşru ve makul idi. Ancak O'nun yaşantısında zerre kadar bir değişiklik olmadı. Dünyanın fani ve geçici ziynetleri O'nun hanesinde yer almadı ve nübüvvet harimi dünya alayışinden hep uzak kaldı. Hz. Peygamberin bütün hanımlarına karşı son derece şefkat ve merhametli olduğunda şüphe yoktur, ancak O, onları da dünya ziynet ve nimetlerinden mahrum bıraktı. Onlar dünya nimetlerinden talepte buldukları zaman, peygamber hanımı olmanın dünya ziynetleri ile kıyaslanmayacak kadar büyük bir ihsan-ı İlâhi olduğunu ifade etmişlerdir. O şerefli ve asil hanımlar da dünya ziynetlerini değil, Allah Resûlünü tercih ettiler. Acaba dünya zevk ve ihtirası içinde olan bir kişi, hanımlarını onlardan mahrum eder miydi? Bu hal O'nun süfli şeylerden beri olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Şüphe yok ki, Resul-i Ekrem Efendimizin (s.a.v) çok evlenmeleri de O'nun ayrı bir siyaseti idi. Burada asıl maksat evlendiği hanımların kabilesini dost edinmek, zengin olanların servetiyle İslâm'a hizmet etmek ve korunmaya muhtaç olanları da muhafaza altına alıp onların maişetlerini temin etmektir. Zaten bu hanımların bir çoğu Allah Resûlüne eş olma şerefine nail olmak için kendi arzu ve istekleri ile O'nunla evlenmişlerdir. Mesela, Esmâ isminde şerefli bir hanım Peygamber Efendimiz'in kendisini nikahı altına alacağını duyunca fevkalade mesrur olmuş ve sevincinden vefat etmiştir. Evet, bütün hanımların O'na karşı teveccühü hep bu şekilde idi.

Hız. Peygamber'in (s.a.v) Evlilikleri Nefsanî Değildir

Yukarıda izah edildiği gibi, Hz. Peygamber'in (s.a.v) her hareketinde ve her sözünde bir çok hikmet olduğu gibi, O'nun çok evlenmesinde de nice derin mânalar, yüzlerce belki binlerce hikmetler vardır. Gönüller Sultanı ve Zât-ı Âli-i Nebevi (s.a.v) -hâşâ-beşeri zafiyetinden dolayı evlenmemiştir. O bunlardan müberradır. Zira, dost ve düşmanın ittifakiyle sabittir ki, Hz. Muhammed (s.a.v) gençliğinden beri iffet, nezahat ve ismet timsali olarak yaşamıştı. Onun eminliği ve güzel ahlakı bütün Arap kabilelerini kendisine meftun etmişti. O, hiçbir kimse ile mukayese edilmeyecek derecede hayalî ve edepli idi.

Allah Resûlü (s.a.v), güzel ahlakın her bir şubesinin en son mertebesinde bulunan yegâne şahsiyettir. O, yirmi beş yaşına kadar evlenmemiş ve kendisinden on beş yaş büyük olan dul bir kadın ile nikahlanmıştı. Böyle olmasaydı yirmi beş yaşına kadar bekar durmaz, kırk yaşındaki dul ve yaşlı bir kadınla evlenmez ve yirmi beş sene onunla beraber kalmazdı. **Peygamber Efendimiz (s.a.v) elli üç yaşına kadar bir hanımla yaşamış ve âdeti tek hanımla yaşamının esas olduğunu ortaya koymuş ve ümmetine ders vermiştir.** Çok evlilik yapması bu yaştan sonra olmuştur. Yapmış olduğu bu evliliklerinde Hz. Aişe ve Mâriya validelerimizden başka bütün hanımları dul idiler. Halbuki Arapların en şerefli kabilelerine mensup bir çok bekar kız O'nunla evlenmek ve O'na eş olmak arzusunda oldukları halde, O'nun dul ve yaşlı hanımları tercih etmesi en büyük bir alicenaplık ve hamiyetperverlik değil de nedir? Her kudret ve imkan elinde bulunan Allah Resûlü, haşa yüz bin defa haşa, nefsanî arzularının peşinde koşan bir kişi olsaydı, acaba o dul kadınlarla evlenip onlarla ömür geçirir miydi? Bütün bunlar O'nun şehvani arzularına esir olmadığına en büyük bir delildir.

Bediüzzaman Hazretleri şöyle buyurur;

“Evet, on beş yaşından kırk yaşına kadar, hararet-i gariziyenin galeyanı hengâmında ve hevesât-ı nefsanîyenin iltihabı zamanında, dost ve düşmanın ittifakıyla kemâl-i iffet ve tamam-ı ismetle Haticetü'l-Kübrâ (r.a.) gibi ihtiyarca bir tek kadınla iktifa ve kanaat eden bir zâtın, kırktan sonra, yani hararet-i gariziye tevakkufu hengâmında ve hevesât-ı nefsanîyenin sükûneti zamanında kesret-i izdivaç ve tezevvücâtı, bizzarure ve bilbedâhe, nefsanî olmadığını ve başka ehemmiyetli hikmetlere müstenit olduğunu, zerre kadar insafı olana ispat eder bir hüccettir.”[6](#)

Hazreti Ebu Bekir ve Hz. Ömer'in İslâm'a yaptıkları büyük hizmetlere bir mükafat olarak onların kızları ile evlenmekle, onları iki cihan serverine kayınpeder olma lütfuna kavuşturmuş, kızlarını da bütün müminlerin annesi olma şerefine nail etmiştir.

Dipnotlar:

-
- [1](#) Nisâ Suresi, 5/3.
 - [2](#) Nisâ Suresi, 5/129.
 - [3](#) Rum Suresi, 30/21.
 - [4](#) Mektubat.
 - [5](#) Ahzap Suresi, 33/28.
 - [6](#) Mektubat.